

Lidská práva jako pojetí a jako idea

Téma „lidských práv“ je v jednom ohledu soubor různých myšlenek a pojetí jak dnešních autorů a tedy pojetí v naší současnosti aktuálních, tak myšlenek a pojetí starých a nejstarších. Historizující přístup nám tu nijak nepomůže, a navíc dnešní autoři v těchto myšlenkách a pojetích nejsou jednotni. Musíme však rozlišovat mezi tím, *jak* (jakým způsobem) je něco myšleno (tedy určitým výkonem myšlení myšleno) a *co* je tímto výkonem myšleno, tj. k čemu se onen výkon myšlení odnáší, co je jeho intencionálním „cílem“. Máme-li se vyjádřit dnes poněkud zastaralým způsobem, jde o to, najít jakousi identitu za všemi vnějšími jevy a projevy oněch myšlenek a pojetí. To jistě není jednoduché, protože to předpokládá, že nebudeme ty myšlenky a ta pojetí prostě brát jedno vedle druhého jako rovnocenné, nýbrž musíme se pokoušet najít to ústřední, co je spojuje, přičemž se nikdy nebudeme moci vyhnout možnosti, že některé z nich prostě vyřadíme. A vyřadíme je nikoli jako všeobecně neplatné (to pochopitelně uděláme ve všech případech, kdy se s něčím takovým setkáme), ale protože nabudeme přesvědčení, že taková pojetí se týkají prostě něčeho jiného a že užívají termínu „lidská práva“ neprávem, protože bez ohledu na to, jak o tom uvažuje a hovoří většina. Je to jistě spojeno s jistým rizikem, ale co není? Větším rizikem je jakýsi pokleslý „positivismus“, který bere vše jako prostě dané a nemá smysl pro to, co je onou „identitou“ tématu někde v pozadí. Tato identita v pozadí vybraných koncepcí, které se sice mezi sebou liší, ale přece jen míří k „témuž“, by měla mít také nějaké jméno; zkusme v takových případech mluvit o „ideji“ lidských práv. Pochopitelně nikoli v platónském smyslu, že by idea lidských práv byla tou hlavní, „pravou“ jejich skutečností, zatímco vše ostatní by byly pouhou „odliky“ či nápodoby, nýbrž jako jakási intencionální „hypostaze“, dovolující jako „to společné“ různým pojetím hledat nikoli v nich (tj. jako v nich již obsažené), nýbrž jako jakýsi průsečík jejich intencionálního zaměření. (Vedle ideje lidských práv ovšem musí také jít o lidská práva sama – a tady se otvírá jiný, ještě obtížnější problém, a to bez ohledu na to, zda nebudeme nakonec nuceni sám termín upravit, opravit nebo dokonce zaměnit za jiný – při nezměněné intenci.)

(Písek, 040518-1.)